

Reykjavík, 31. ágúst 2020

Umsögn LÍŠ um Frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum til að mæta efnahagslegum áhrifum heimsfaraldurs kórónuveiru (frekari aðgerðir vegna vinnumarkaðar).

Frumvarpið leggur áherslu á lausnir við langtímaatvinnuleysi, þ.e. til lengri tíma en 6 mánuði, en ekki eru færð sérstök rök fyrir því hvers vegna eða með hvaða hætti aðgerðirnar tengjast atvinnuleysi vegna kórónuveirufaraldursins. Fram kemur í greinargerð að um er að ræða aukin útgjöld til skemmri tíma lítið en sparnað til lengri tíma lítið, en samt sem áður er bein tenging við áhrif COVID-19 ekki til staðar. Frumvarpið er byggt á tillögum Samhæfingarhóps um atvinnu- og menntaúrræði af félags- og barnamálaráðherra og mennta- og menningarmálaráðherra. Hópurinn er enn við störf og á LÍŠ þar sæti, fulltrúar LÍŠ hafa þar beitt sér fyrir hagsmunum stúdenta og munu gera það áfram, en lítið er um beinan stuðning við núverandi námsmenn í þessu frumvarpi til lagabreytinga. Það má nefna tvennt sem mun koma stúdentum vel:

1. **6. gr b liður:** Leyfilegur fjöldi eininga sem má stunda án þess að atvinnuleysistrygging skerðist hækkaði úr 10 í 12 einingum. Þetta er skref í rétta átt en enn fellur stór hópur milli kerfa, þar sem stunda þarf að lágmarki 22 einingar til að eiga rétt á námslánnum. Hægt er að sækja um undanþágu til að stunda allt að 20 eininga nám, en aðeins í [námi sem er ekki lánshæft](#).
2. **6. gr d liður:** Stúdentar í námi sem er skipulagt samhliða vinnu hafa hlotið rétt til atvinnuleysisbóta. Það er fagnaðarefni, enda á þessi hópur ekki rétt á námslánnum og því mikilvægt að þeim standi til boða úrræði verði þau fyrir atvinnumissi.

Helsta breytingin sem þetta frumvarp felur í sér er grunnur að átaki að nafni *Nám er tækifæri*, sem byggt er áttakinu *Nám er vinnandi vegur* frá því í eftirmálum efnahagshrunsins 2008. Í núverandi mynd felur átakið í sér möguleika fyrir 3000 manns til þess að stunda nám án þess að missa rétt til atvinnuleysisbóta. Það á eftir að koma í ljós nákvæmlega hvaða námsbrautir áttakið *Nám er tækifæri* mun ná yfir en svo virðist sem það eigi að ná yfir einhverjar námsleiðir á háskólastigi, þar sem það er nefnt að ráðherra sé heimilt að skilgreina áttakið nánar hvað þetta varðar. Almenn er háskólanám ekki skilgreint sem vinnnumarkaðsúrræði, eins og sjá má á 12. grein laga um vinnnumarkaðsaðgerðir og reglugerð og um nám og námskeið sem eru viðurkennd sem vinnnumarkaðsúrræði. Verði háskólanám í boði í þessu átaki kemur upp sú staða að 1000 einstaklingar á önn í 3 annir, 5% af heildarfjölda stúdenta, fái að halda í rétt til atvinnuleysisbóta meðan þeir stunda nám.

Ljóst er að einhverjum mun þykja misrétti fólgin í því að ákveðnir einstaklingar haldi rétt sínum til atvinnuleysisbóta samhliða því að hefja nám, meðan hinn almenni stúdent er alfarið án atvinnuleysistrygginga. Samkvæmt könnun [EUROSTUDENT](#) vinna 70% námsmanna á Íslandi með námi en árið 2010 var lögum um atvinnuleysisbætur breytt þannig að námsmenn teljist ekki tryggðir þrátt fyrir að uppfylla skilyrði um virkni á vinnnumarkaði. Stúdentar hafa undanfarna mánuði haldið á lofti kröfu um atvinnuleysisbætur í námshléum, þ.e. yfir sumartímum. Stúdentar verða eins og aðrir fyrir áhrifum þess efnahagsástands sem ríkir á tímum COVID-19, en erfitt er að meta hlutfall atvinnulausra meðal stúdenta þar sem þeir eru ekki teknir með í tölur [Vinnumálastofnunar](#) um fjölda atvinnulausra. [Könnun LÍS frá því í maí](#) sem um 2500 manns tóku þátt í sýndi 40% atvinnuleysi meðal stúdenta. Aðgerðir ríkisstjórnar í atvinnumálum tóku vissulega á þessum vanda með sköpun sumarstarfa fyrir þennan hóp, en Félagsmálaráðherra taldi ekki þörf á frekari aðgerða þegar ekki tókst að ráða í öll störf. Stúdentar hafa bent á í athugasemd við tillögur SAM hópsins að kanna þurfa nánar ástæðurnar að baki, hvort auglýst störf hafi raunverulega verið aðgengileg ungu fólki varðandi skilyrði um hæfni og reynslu. Offramboð af störfum sem stúdentar uppfylla ekki hæfniskilyrðin í er ekki lausn á atvinnuvanda stúdenta.

Haldi ríkisstjórnin fast í þá afstöðu að stúdentar skulu áfram teljast ótryggðir í lögum um atvinnuleysisbætur þá leita stúdentar skýringar á því að ákveðnum hópi sé samt veittur þessi stuðningur. Viljum við hér ekki draga úr vanda þeirra sem hafa verið atvinnulausir í meira en 6 mánuði, þennan hóp þarf að styðja, en viljum benda á að staða þeirra sem eru í námi er einnig

mjög slæm, og að ef koma skal í veg fyrir að fólk neyðist til þess að hætta í námi vegna fjárhagsörðuleika þarf að grípa til frekari aðgerða.

Það hefur verið [endurtekin krafa](#) stúdenta að framfærslulán hækki, sú krafa er nátengd velferð stúdenta í því ástandi sem nú blasir við samfélaginu. Tenging úthlutunarregla Menntasjóðsins við þetta frumvarp en sú að birtar úthlutunarreglur gera stúdentum erfitt fyrir að framfleyta sér meðan þau eru í námi, og þurfa ýmist að vinna til að eiga fyrir útgjöldum umfram eða í staðinn fyrir að taka námslán. Ef atvinnuleysi meðal stúdenta er jafn hátt og [kannanir stúdenta gáfu vísbendingar um](#), og þar sem tímabil sumarvinnu á vegum hins opinbera er lokið, er miklar líkur á því að stúdentar séu í fjárhagsvanda og gætu neyðst til þess að hætta í námi til að vinna fyrir sér, ef vinnu er að fá, eða til að eiga rétt á atvinnuleysisbótum.

Framfærslulán eins þau eru nú gera ráð fyrir að lántakar séu í vinnu og afla sér tekna upp að, en ekki fram yfir, frítekjumark. Rétt er að nefna að frítekjumark þeirra sem koma af atvinnumarki var fimmfaldað í [nýjustu úthlutunarreglum](#), en frítekjumark þeirra sem eru í námi stóð nánast í stað, það hækkaði úr 1.300.000 krónur í 1.364.000 krónur. Útreiknaðar ráðstöfunartekjur einstaklings í leiguhúsnæði, þ.e. samanlögð grunnframfærsla og tekjur af vinnu, eru samkvæmt úthlutunarreglum Menntasjóðsins fyrir árið 2020-2021 aðeins 249.438 krónur. Fari mánaðarlaun yfir 113.000 krónur skerðist þessi upphæð um allt að 45%. Til samanburðar eru [lágmarkslaun](#) almennt rúmar 300.000, og [atvinnuleysisbætur](#) 289.510 kr. á mánuði miðað við 100% bótarétt. [Dæmigert neysluviðmið](#) einstaklings án húsnæðiskostnaðar er 130.742 krónur og hægt er að reikna út frá tölum [Þjóðskrár um meðal leiguverð það sem af er ári 2020](#)¹ að stúdíó íbúð á höfuðborgarsvæðinu kosti um 150.000 krónur á mánuði. Þannig leiða líkur að því að námsmaður sem misst hefur vinnuna, en á ekki rétt á atvinnuleysisbótum, muni eiga mjög erfitt með að mæta útgjöldum sínum í vetur þrátt fyrir að þiggja lán.

LÍS hefur gagnrýnt úthlutunarreglur á þeim vettvöngum sem á við, en samráðshópurinn er einn vettvangur til þess. Eitt markmið SAM hópsins var að skoða skörun milli bótakerfa, einkum Atvinnuleysistryggingasjóðs og Lánaþjóðs ísl. Námsmanna, nú Menntasjóð námsmanna. Starf hópsins er ekki lokið, og munu fulltrúar LÍS vinna áfram að þessu markmiði, en LÍS telja að

¹Tölur fengust í Excel skjali sem er fáanlegt hér:

<https://www.skra.is/um-okkur/frettir/frett/2020/05/20/Upplýsingar-um-leiguverd-ibudarhusnaedis-i-april-2020/>

Þetta frumvarpið í brú er ekki nógu vel búið milli þessara kerfa. Meðan grunnframfærsla er eins lág og raun ber vitni, þurfa stúdentar á auknum stuðningi að halda með sértækum úrræðum yfirvalda. Fjárhagstaða stúdenta hefur lengi verið slæm, en krísa eins og kórónuveirufaraldurinn getur valdið því að slík vandamál fljóti upp á yfirborðið. Ekki er unnt að bíða eftir næstu úthlutunarreglum Menntasjóðsins vorið 2021, þörf er á því að staða stúdenta sé grandskoðuð og lausnir fundar til að mæta þeirra þörfum strax.

Fyrir hönd Landssamtaka íslenskra stúdenta

Jóhanna Ásgeirsdóttir, forseti LÍS